

ВІДГУК

рецензента на дисертаційну роботу

Антонова Артема Сергійовича

на тему: «Право власності як об'єкт адміністративно-правової охорони»,

подану на здобуття ступеня доктора філософії

з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Відгук підготовлено на основі вивчення тексту дисертації, наукових публікацій здобувача, у яких опубліковано результати дисертаційного дослідження, а також матеріалів апробації основних положень роботи.

Актуальність тематики дослідження. Тема дисертаційного дослідження Антонова Артема Сергійовича «Право власності як об'єкт адміністративно-правової охорони» є безперечно актуальною, враховуючи фундаментальне значення права власності для конституційного ладу, стабільності майнового обороту, економічної безпеки держави та реального забезпечення прав людини. Право власності належить до тих правових цінностей, ефективність охорони яких визначає рівень довіри особи до держави, спроможність публічної влади забезпечувати правопорядок і здатність правової системи реагувати на сучасні виклики.

Особливого значення обрана проблематика набуває в умовах воєнного стану. Масове пошкодження та знищення майна, переміщення населення, втрата документів, ускладнення доступу до реєстрів, зміна режимів користування майном, поширення ситуативних посягань на об'єкти власності та зростання навантаження на органи публічної влади об'єктивно актуалізують питання адміністративно-правової охорони права власності. У цих умовах право власності потребує не лише цивільно-правового чи кримінально-правового захисту, а й ефективного адміністративно-правового механізму, який забезпечує превенцію, своєчасне реагування, належне документування правопорушень, юрисдикційний розгляд справ, виконання постанов та усунення причин і умов, що сприяють посяганням на майно.

Актуальність дисертації також зумовлена тим, що адміністративно-правова охорона права власності в українській юридичній науці потребує подальшої концептуалізації. У вітчизняній доктрині значна увага приділялася цивільно-правовим способам захисту власника, кримінально-правовій охороні майна, питанням відшкодування шкоди та судового захисту. Водночас адміністративно-правовий вимір охорони права власності має власну логіку, оскільки охоплює ширший комплекс засобів публічного адміністрування: від нормативного закріплення заборон і компетенції уповноважених органів до профілактичної роботи, контролю, припинення правопорушень, адміністративного провадження та виконання прийнятих рішень.

Дане дослідження є актуальним і з огляду на євроінтеграційний контекст розвитку українського права. Стандарти законності, юридичної визначеності, співмірності втручання у право власності, належного адміністрування та ефективного захисту майнових прав прямо кореспондують із положеннями Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, Першого протоколу до неї та практикою Європейського суду з прав людини. Саме тому звернення дисертанта до проблем адміністративно-правової охорони права власності є своєчасним, науково виправданим і практично значущим.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Наукова новизна одержаних результатів полягає у комплексному теоретико-прикладному дослідженні права власності як об'єкта адміністративно-правової охорони, у межах якого автором розкрито понятійний, інституційний, адміністративно-деліктний, процесуальний, юрисдикційний, профілактичний та правовідновлювальний виміри відповідної проблематики.

Позитивним є те, що здобувач не обмежився аналізом окремих складів адміністративних правопорушень, передбачених Главою 6 КУпАП, а запропонував ширшу модель адміністративно-правової охорони права власності як самостійного адміністративно-правового інституту. У роботі обґрунтовано, що відповідна охорона не зводиться до каральної реакції держави, а охоплює нормативні заборони, компетенційні приписи,

адміністративний контроль, профілактику, припинення правопорушень, провадження у справах про адміністративні правопорушення, виконання постанов, відновлення порушеного майнового становища та усунення причин і умов деліктності.

Вбачається позитивним практичне значення низки одержаних результатів. Викладені у дисертації положення, висновки та рекомендації можуть бути використані у науково-дослідній діяльності – для подальшого розвитку теорії адміністративного права, адміністративної відповідальності, адміністративної юрисдикції та адміністративно-правової охорони права власності; у нормотворчій діяльності – під час підготовки змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, відомчих актів Міністерства внутрішніх справ України, актів Міністерства юстиції України та інших органів публічної влади; у правозастосовній практиці – у діяльності Національної поліції України, адміністративних комісій, органів місцевого самоврядування, спеціалізованих центральних органів виконавчої влади, судів та органів примусового виконання; в освітньому процесі – при викладанні адміністративного права, адміністративного процесу, адміністративної відповідальності, поліцейської діяльності та права власності.

Ознайомлення з текстом дисертаційного дослідження А. С. Антонова дозволяє дійти висновку, що робота містить результати його особистих наукових напрацювань. Висновки, пропозиції та рекомендації, у тому числі ті, що характеризують наукову новизну, одержані автором самостійно. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів супроводжується посиланнями на відповідні джерела.

У результаті проведеного дослідження автором сформульовано низку наукових положень, висновків та рекомендацій. Найбільш істотними науковими результатами, представленими у дисертації, є такі:

1. Автор слушно обґрунтовує положення про те, що право власності в адміністративно-правовому вимірі є самостійним об'єктом охорони, який не може бути зведений ані до цивільно-правового змісту суб'єктивного права власника, ані до кримінально-правового захисту майна. Такий підхід дає змогу

розкрити специфіку адміністративно-правового впливу на відносини власності, у межах якого держава діє не лише як суб'єкт санкційного реагування, а й як організатор превенції, контролю, документування, юрисдикційного розгляду та виконання рішень.

2. Науковий інтерес викликає запропоноване дисертантом розмежування категорій «власність», «право власності» і «майно». Автор обґрунтовано виходить із того, що власність є ширшою соціально-правовою категорією, право власності – юридично оформленим і гарантованим виміром належності майна певному суб'єкту, а майно – об'єктом реалізації правомочностей та охоронних механізмів. Таке розмежування має важливе значення для кваліфікації адміністративних деліктів, встановлення предмета посягання, визначення правового титулу потерпілого та відмежування адміністративної юрисдикції від приватноправового спору.

3. Актуальною та своєчасною є висловлена в дисертації ідея функціональної систематизації суб'єктів адміністративно-правової охорони права власності. Здобувач пропонує розрізняти суб'єктів нормативно-організаційного забезпечення, суб'єктів безпосереднього охоронного впливу та юрисдикційних суб'єктів. Такий підхід дозволяє уникнути формального переліку органів і водночас показати реальну логіку їх участі у забезпеченні охорони права власності. Особливо переконливим є висновок про системоутворювальну роль Національної поліції України як первинної ланки виявлення, припинення та документування адміністративних правопорушень у сфері охорони права власності.

4. Автор справедливо зазначає, що адміністративні правопорушення у сфері охорони права власності мають аналізуватися не лише через санкції, а насамперед через склад правопорушення, об'єкт посягання, предмет, об'єктивну і суб'єктивну сторону, а також через межі адміністративної юрисдикції. У дисертації виокремлено три основні групи відповідних деліктів: посягання на державну власність на природні ресурси; посягання на приватну та іншу недержавну власність; посягання на нематеріальні об'єкти майнових прав, зокрема інтелектуальну власність, геопросторові дані та метадані. Така

класифікація є вдалою, оскільки відображає сучасне розширення сфери майнових благ і ускладнення адміністративно-правових режимів їх охорони.

5. Позитивно слід оцінити дослідження адміністративно-процесуальної діяльності державних органів у справах про адміністративні правопорушення у сфері охорони права власності. Дисертант аргументовано обґрунтовує чотиристадійну модель провадження: порушення справи, розгляд справи, перегляд постанови та виконання постанови. При цьому автор переконливо доводить, що найбільш уразливими є початкова стадія та стадія розгляду справи, оскільки саме на них формується доказова база, забезпечуються процесуальні права учасників, встановлюються істотні обставини, здійснюється кваліфікація діяння та мотивується рішення.

6. Важливим науковим результатом є виявлення системних проблем адміністративно-юрисдикційної діяльності у сфері охорони права власності. До таких проблем автор відносить багаторівневу фрагментарність нормативного регулювання, відомчу варіативність процедур, інституційну множинність суб'єктів і конкуренцію компетенцій, розрив між суб'єктом документування і суб'єктом розгляду справи, методичну недостатність доказування, невизначеність режиму цифрових доказів, складність відмежування адміністративного делікту від кримінального правопорушення чи приватноправового спору, формалізацію розгляду справ, слабкість мотивування постанов і недостатню керованість стадії виконання.

7. Суттєве прикладне значення має запропонована автором двоконтурна модель профілактики адміністративних правопорушень у сфері охорони права власності. Передделіктний контур спрямований на ризик-орієнтоване попередження правопорушень, картування ризиків, аналіз локальної оперативної обстановки, взаємодію з громадою та зменшення умов для вчинення посягань. Постделіктний контур пов'язаний із використанням матеріалів адміністративного провадження для встановлення причин і умов правопорушень та внесення подань щодо їх усунення. Така модель дозволяє перевести профілактику з декларативного рівня у площину керованої управлінської діяльності.

8. Особливої уваги заслуговують пропозиції здобувача щодо системного оновлення КУпАП. Дисертант пропонує доповнити Кодекс новими статтями 40-2 «Відновні заходи у справах про адміністративні правопорушення, що посягають на право власності», 246-1 «Єдина електронна картка провадження у справі про адміністративне правопорушення», 251-1 «Електронні (цифрові) докази» та 282-1 «Особливості внесення та розгляду подання про усунення причин та умов адміністративних правопорушень у сфері охорони права власності». Також автор обґрунтовує необхідність внесення змін до статей 23, 40, 251, 256, 265, 280, 282, 283, 285, 299, 305, 307, 308, 329, 330 КУпАП та Глави 33 КУпАП. Комплексність цих пропозицій свідчить про цілісне бачення автором шляхів модернізації адміністративно-правової охорони права власності.

Структура і зміст дисертаційної роботи. Дисертаційна робота Антонова А. С. є логічно побудованою, послідовною та змістовно завершеною. Вона складається з анотації українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів, що об'єднують вісім підрозділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел, який налічує 205 найменувань, та додатків.

Сформована структура дисертації дала можливість здобувачеві послідовно і комплексно дослідити право власності як об'єкт адміністративно-правової охорони: від понятійно-методологічних засад до аналізу суб'єктів, адміністративних деліктів, компетенції органів, адміністративно-процесуальної діяльності, проблем юрисдикційного механізму, профілактики правопорушень і конкретних законодавчих пропозицій.

У вступі дисертації визначено актуальність теми, мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, методологічну основу, наукову новизну, практичне значення, апробацію результатів та структуру роботи. Мета дослідження полягає у комплексному теоретико-правовому аналізі права власності як об'єкта адміністративно-правової охорони, виявленні системних проблем нормативного регулювання й адміністративно-юрисдикційної практики та

розробленні пропозицій щодо вдосконалення відповідного правового механізму.

Перший розділ дисертації присвячено методології захисту права власності як об'єкта адміністративно-правової охорони. У ньому розкрито інститут охорони права власності в адміністративному праві, систему суб'єктів адміністративно-правової охорони права власності та адміністративні правопорушення у відповідній сфері. У цьому розділі автор формує концептуальну основу всього дослідження, визначаючи право власності не лише як приватноправову категорію, а як об'єкт публічно-правової охорони.

Другий розділ дисертації присвячено юрисдикційному механізму захисту права власності як об'єкта адміністративно-правової охорони. У ньому проаналізовано компетенцію державних органів щодо протидії адміністративним правопорушенням у сфері охорони права власності, адміністративно-процесуальну діяльність державних органів у відповідних справах, а також проблематику адміністративно-юрисдикційної діяльності. Розділ має виразне практико-орієнтоване значення, оскільки виявляє конкретні слабкі місця чинної моделі провадження.

Третій розділ дисертації містить пропозиції щодо вдосконалення механізму захисту права власності як об'єкта адміністративно-правової охорони. У ньому розкрито профілактику адміністративних правопорушень у сфері охорони права власності та сформульовано пропозиції щодо вдосконалення нормативно-правового забезпечення й організаційного механізму відповідної охорони. Саме цей розділ містить найбільш прикладні результати роботи, зокрема модель законодавчих змін до КУпАП і пов'язаного підзаконного регулювання.

Повнота викладу положень дисертації в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації. Основні результати дисертації достатньо повно викладено в 9 наукових працях, зокрема у 4 статтях у наукових фахових виданнях та 5 публікаціях у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій.

Результати дослідження відображено, зокрема, у таких наукових працях:

1. Антонов А. С. Право власності та власність як правові категорії. *Економіка. Фінанси. Право*, 2023. № 2. С. 5 – 9.

2. Антонов А. С. Інститут охорони права власності в адміністративному праві. *Аналітично-порівняльне правознавство*, 2024. № 1. С. 349 – 355.

3. Антонов А. С. Адміністративно-процесуальна діяльність державних органів у справах про адміністративні правопорушення у сфері охорони права власності. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*», 2025. № 90. Частина 3. С. 17 – 28.

4. Антонов А. С., Бісюк О. С. Реституція права власності в умовах збройного конфлікту: адміністративно-правові механізми України у порівнянні з досвідом Боснії і Герцеговини та Косово. *Право.ua*, 2025. № 3. С. 523 – 530.

Окремі положення дисертації апробовано також у тезах доповідей на наукових заходах, присвячених змісту права власності, об'єкту, об'єктивній стороні та суб'єктивним ознакам адміністративних деліктів, що посягають на право власності. Публікації достатньою мірою відображають зміст дисертаційної роботи та засвідчують послідовність наукової роботи здобувача над обраною проблематикою.

Теоретичне та практичне значення одержаних результатів дисертаційного дослідження. Отримані в дисертації результати мають важливе теоретичне і практичне значення. Теоретичне значення полягає у поглибленні наукових уявлень про адміністративно-правову охорону права власності, уточненні її поняття, структури, функцій, суб'єктного складу та співвідношення із захистом права власності. Робота сприяє розвитку доктрини адміністративної відповідальності, адміністративної юрисдикції та адміністративно-правового забезпечення майнового правопорядку.

Практичне значення дисертації полягає у можливості використання її положень у нормотворчості, правозастосовній діяльності, організації роботи Національної поліції України та інших органів публічної адміністрації, а також в освітньому процесі. Особливо прикладними є пропозиції щодо врегулювання електронних цифрових доказів, запровадження єдиної електронної картки провадження, підвищення вимог до мотивування постанов, формалізації

профілактичного подання та посилення відновного потенціалу адміністративного провадження.

Окреме значення має розроблена автором порівняльна таблиця законодавчих пропозицій, у якій систематизовано запропоновані зміни до КУпАП та підзаконного регулювання. Вона може бути використана як практичний матеріал для подальшої підготовки проєктів нормативно-правових актів у сфері адміністративно-правової охорони права власності.

Відомості про дотримання академічної доброчесності. У дисертації звернення здобувача до ідей, думок, положень і висновків інших науковців супроводжується посиланнями на відповідні джерела. Порушень академічної доброчесності у тексті дисертації рецензентом не виявлено. Зміст роботи засвідчує оригінальний характер отриманих результатів, самостійність авторського підходу та належну культуру наукового цитування.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту та оформлення дисертації. Хоча дисертаційне дослідження виконано на належному науковому рівні, можна вказати окремі дискусійні положення:

1. У роботі запропоновано диференційований підхід до суб'єктів, які можуть застосовувати відновні заходи: судді – у справах про безпосередні посягання на індивідуально визначене майно, а спеціально уповноважені органи – у справах про посягання на право державної власності на природні ресурси. Такий підхід потребує додаткового доктринального обґрунтування щодо запобіжників, які унеможливлювали б вихід цих органів за межі адміністративної юрисдикції та підміну ними судового захисту права власності.

2. Дисертація містить обґрунтовану пропозицію щодо оновлення Глави 33 КУпАП у частині виконання не лише постанов про відшкодування шкоди, а й постанов щодо відновних заходів. Водночас практичне виконання таких заходів є суттєво складнішим за стягнення штрафу, що зумовлює необхідність одночасного комплексного оновлення підзаконного регулювання у сфері виконавчого провадження – без чого внесення змін до КУпАП не матиме достатнього практичного ефекту.

3. У роботі слушно наголошено на потребі спеціального статистичного обліку виконання постанов у майнових справах, зокрема щодо добровільного і примусового виконання, повернення майна, усунення перешкод і реалізації профілактичних подань. Водночас формування такої статистики потребує міжвідомчої координації та чіткого нормативного визначення органу або групи органів, відповідальних за її узагальнення й оприлюднення, – без чого запропонований механізм обліку залишатиметься декларативним.

4. У дисертації неодноразово підкреслюється значення стандартів ЄСПЛ, зокрема принципів законності, юридичної визначеності, пропорційності та належного мотивування рішень. Разом із тим практичне застосування цих стандартів до адміністративно-деліктних справ про посягання на право власності потребує конкретизації: робота виграла б від систематизованого переліку найбільш значущих правових позицій ЄСПЛ, що мають пряме прикладне значення для вдосконалення провадження у цій категорії справ.

5. У підсумку дисертація пропонує перехід від санкційно-фіксаційної моделі адміністративного реагування до інтегрованої моделі, у якій доказування, мотивування, цифрова простежуваність, профілактика, виконання постанови та правовідновлення утворюють єдиний цикл. Це одна з центральних ідей роботи, яка потребує визначення пріоритетності практичного впровадження: автор переконливо окреслив бажаний кінцевий стан, однак послідовність реалізації запропонованих елементів – від якого з них залежить ефективність усіх інших – потребує більш виразного обґрунтування.

Утім, висловлюючи наведені зауваження, слід зазначити, що вони не є суттєвими та переважно мають дискусійний характер. Вони можуть слугувати підставою для наукової дискусії під час публічного захисту дисертаційного дослідження, однак не впливають на загальну позитивну оцінку роботи.

Загальний висновок. Дисертація Антонова Артема Сергійовича на тему «Право власності як об'єкт адміністративно-правової охорони», подана на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», є завершеною науковою працею, у якій отримано нові науково обґрунтовані

результати, що мають значення для розвитку доктрини адміністративного права, адміністративної відповідальності, адміністративної юрисдикції та практики публічно-правової охорони права власності.

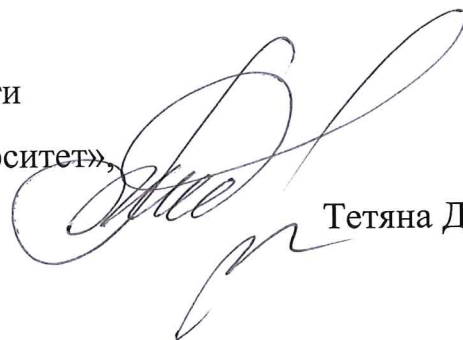
Вважаю, що за актуальністю, науковою новизною, обсягом, обґрунтованістю висновків і практичним значенням дисертація Антонова Артема Сергійовича «Право власності як об'єкт адміністративно-правової охорони» відповідає вимогам: Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти, наукових установах, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261; а також Наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» № 40 від 12.01.2017 р. із змінами; Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44. Автор дисертації – Антонов Артем Сергійович – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний рецензент:

Проректор з навчально-виховної роботи

ПЗВО «Київський міжнародний університет»,

кандидат юридичних наук, доцент

Тетяна ДАНЧЕНКО

Підпис доц. Олени Бісюк засвідчую.

Вчений секретар

ПЗВО «Київський міжнародний університет»,

Кандидат історичних наук, доцент

Ігор Мохнатюк